

СТАНОВИЩЕ

Относно кандидатурата на гл.ас. д-р Петър Николов ГОЛИЙСКИ

във връзка с обявения конкурс за академичната длъжност “доцент” - професионално направление 2.1 Филология (Арменски език и култура), „Държавен вестник”, бр. 35/12.04.2013 г.,

за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски” - Факултет по класически и нови филологии

В настоящия конкурс гл.ас. д-р Петър Николов Голийски е единствен кандидат. Съобразно изискванията той е представил пред членовете на избраното научно жури автобиография справка за своята преподавателска дейност, библиография, конкретни научни трудове, справка за научни приноси и забелязани цитирания. Процедурите по конкурса са организирани и изпълнени в съгласие с действащия Закон за развитие на академичния състав в Република България.

През последните години Петър Голийски изпъква като утвърден специалист по арменска филология. Дипломирал се като магистър през 2000 г., през 2005 г. защитава докторска дисертация. От февруари 2004 г. е хоноруван преподавател, а от май с.г. редовен асистент, от 2005 г. – главен асистент в СУ „Св. Климент Охридски”. От 2006 г. е ръководител на специалност „Арменска филология”, трансформирана през 2009 г. с решаващото му участие в „Арменистика и кавказология”. Гл.ас.д-р Петър Голийски води лекции и семинарни занятия по „Арменска диалектология”, „Практически арменски език”, „История на арменското писмо” и „Арменски извори за българската история”.

В настоящия конкурс П. Голийски участва с 2 научни монографии и 7 студии и статии, публикувани след защитата на докторската му дисертация. Общият обем на научната продукция на кандидата включва 23 публикации, вкл. 3 солидни монографични изследвания. Кандидатът е посочил и някои научно-популярни статии, към които бих прибавил успешните изяви на д-р Петър Голийски в специализирани предавания в медиите, вкл. и в моето авторско научно-популярно предаване „Час по България”. Уместно е да се отбележи също, че през 2011 г. нашият кандидат е удостоен с престижната международна награда „Гарбис Папазян”, присъдена му от Централният борд на Арменския благотворителен съюз предвид неговия принос в изследването и популяризирането на арменската история, култура и език.

По моя преценка броят на публикациите, които имат отношение към темата на конкурса, би могъл да бъде разширен и с други студии и статии,

но, така или иначе, посочените от кандидата трудове дават достатъчно ясна представа за неговите творчески търсения, постигнати резултати и научно израстване след защитата на докторската му дисертация и избирането му за главен асистент.

Проучванията на гл.ас.д-р Петър Голийски са посветени на относително широк кръг от теми и научни проблеми. Като хабилитационен труд кандидатът е посочил книгата **„Армения и иранския свят, I-V в. (Културни, социално-политически и езикови връзки)”, София, 2013**, с обем от 422 стр. – научна монография, която може да бъде оценена като принос не само в българската наука, но и в арменистика като цяло. От друга страна, това изследване на П. Голийски има отношение и към византоложките проучвания в тази насока.

Изследването на П. Голийски се състои от предговор, осем глави, библиографи, приложения и карти, като обхваща един значителен и изключително важен за историята на Кавказ и Средния Изток период – време на драматични промени, определяно в европейската традиция най-често като „късна античност” или преход от Древния свят към Средните векове. Първата глава на книгата е озаглавена остроумно и точно „В очакване на Аршакидите”. В синтезиран вид, привеждайки редица текстове от изворите (по правило в собствен превод – нещо, което е характерно и за останалите глави от книгата, а и за книгите и статиите на П. Голийски като цяло), авторът ни въвежда в сложните взаимоотношения в „арменския свят” от дълбока древност до първите векове на християнската ера. В „Иранската реконкиста”, втора глава на книгата, Голийски прави анализ на промените, настъпили в Персия през елинистическата епоха. В трета глава авторът разкрива сложните военни и дипломатически комбинации между римляни и парти, вследствие на които е трасиран пътя арменската държавност в онази епоха. П. Голийски стига до основателния извод, че „... въпреки всички отрицателни ефекти на коронацията на Тиридат/Трдат I за бъдещите съдбини на Армения (...) страната на най-накрая е умиротворена...”, като е пресечена линията на грубите римо-партски вмешателства. Авторът се спира и на аланите, чиято роля в региона е важна и от гледна точка на ранната българска история. Особено тежест има четвърта глава – „По наш образ и подобие”, която ни запознава със социалната йерархия на арменското общество. Съответно, авторът прави уместни уточнения и етимологични анализи при обяснението на различни титли, тяхното съдържание и функции. Пета

глава „Митра срещу Ахура Мазда”, една от най-обширните в книгата (с. 212-325), както и следващата („Светият кръст и Свещеният огън”), разкриват дълбоките културно-политически пластове на събитията в Армения, свързани с цивилизационни процеси от изключителен порядък и мащаби. Тук няма как да се спираме на всички изводи, свързани с християнската ориентация на Армения след 301 г. и приносните моменти в изложението на автора – своеобразен калейдоскоп от аргументи и взаимовръзки. Ще отбележим обаче неговите наблюдения и паралели за някои български традиционни обичаи, свързани с огъня. И тук Петър Голийски показва широки познания върху проблеми, които предизвикват отколешни дискусии. Специално бих посочил и неговите разсъждения за арменските ареворди, както и привлеченото от него сведение за богомилите – то на практика е останало неизползвано от изследователите на „Великата българска ерес” у нас и в чужбина. Последната глава и характер на заключение и обобщение. Като изключим спорността на понятието „феодализъм”, д-р Петър Голийски представя убедително политическата, социалната и религиозната картина в Армения, влиянието на иранското наследство върху по-нататъшната съдба на арменския народ и неговата богата култура.

Монографията на д-р Петър Голийски е книга, в която е използван интердисциплинарния подход – исторически ескурси и анализи подкрепят културологичните, които на свой ред са подкрепени от лингвистични наблюдения и анализи. Самото проучване е третото по рода си по темата (другите две са издадени, съответно в Съединените щати и Казахстан), като в нея се съдържат отчетливи акценти върху обществените отношения в Армения при династията на Аршакидите, предхристиянската религия в контекста на общоиранската религиозна картина, мястото на Армения в международните отношения и тогавашната „глобална политика”, и т.н. Още веднъж ще посоча, че авторът демонстрира завидни умения при работа с историческите извори, на първо място арменските, като преводите са изцяло негови. Впрочем, може спокойно да се каже, че П. Голийски проявява усет към привличането на малко използвани или практически игнорирани на исторически извори и свързването им с основната тема. Публикуването на откъси от арменски, гръцки, римски и византийски паметници в книгата надхвърля функцията ѝ на строго научно изследване и я прави подходящо учебно пособие с определени характеристики на антология или христоматия. Бих искал да отбележа, че във връзка с

геополитическата борба за надмощие между Персия и Римската, впоследствие Източната империя (Византия) книгата на П. Голийски позволява по-ясно да се проумеят редица конкретни събития и по-обща процеси – в трудовете по история на Рим и Византия темата за армено-иранските взаимоотношения безспорно е важна, но, така или иначе, все още си остава донякъде „периферна“. В случая имаме добра илюстрация за ролята на изследванията върху историята и културата на Армения за разширяването на нашите знания за историята на античната и византийската цивилизация.

Няколко думи и за **монографията „Българите в Кавказ и Армения (II-X век)“**, София, 2006, с обем от 660 стр. – мащабно и новаторско изследване, посветено на присъствието на древните българи (прабългарите) северно и южно от Кавказ, вкл. в историческа Армения. То се опира в значителна степен на арменски извори, повечето от които остават непознати на българската наука. П. Голийски обосновава нова датировка на първото българско преселение в Армения, спира се на по-късните български „вълни“ и разселвания, на участието на личности от прабългарско потекло в състава на арменската аристокрация, и т.н. В книгата е отделено съществено място на топонимията от прабългарски произход в историческа Армения.

Авторските монографии на гл.ас.д-р Петър Голийски, вкл. неговия **хабилитационен труд „Армения и иранския свят, I-V в.“**, представените за този конкурс студии, статии и други изяви са свидетелство за неговата подготовка, натрупан изследователски и научно-преподавателски опит. Наличната документация и самото развитие на кандидата като университетски преподавател свидетелстват за доказани професионални качества и авторитет. Всичко това ми дава основание да призова уважаемите членове на научното жури за този конкурс и Факултетния научен съвет гл.ас.д-р Петър Голийски да бъде избран за доцент във **Факултет по класически и нови филологии на СУ „Св. Климент Охридски“**.

12. 08. 2013 г.

проф.д-р Пламен Павлов

Велико Търново

(ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“)